

Výzkumné studie

VZTAH RODINY A ŽIVOTNÍ SPOKOJENOSTI DĚTÍ

LENKA HODAČOVÁ¹, EVA ČERMÁKOVÁ², JINDRA ŠMEJKALOVÁ³, EVA HLAVÁČKOVÁ⁴, MICHAL KALMAN⁵

¹Univerzita Karlova v Praze, Lékařská fakulta v Hradci Králové, Ústav sociálního lékařství

²Univerzita Karlova v Praze, Lékařská fakulta v Hradci Králové, Oddělení výpočetní techniky

³Univerzita Karlova v Praze, Lékařská fakulta v Hradci Králové, Ústav hygieny a preventivního lékařství

⁴Univerzita Pardubice, Fakulta zdravotnických studií, Katedra klinických oborů

⁵Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta tělesné kultury, Institut aktivního životního stylu

ABSTRACT

The relation of family and life satisfaction of Czech children

L. Hodačová, E. Čermáková, J. Šmejkalová,
E. Hlaváčková, M. Kalman

Objectives. The main goal of the study was to analyse in detail specific family indicators and their relation to selected indicator of life satisfaction in a representative sample of Czech children.

Sample and setting. A total number of 4 351 children aged 11, 13 and 15 years out of 88 randomly selected schools in Czech Republic formed the study population. The data was acquired in the framework of the WHO study "The Health Behaviour in School-aged Children: A WHO Cross National Study" (HBSC) in June 2010 by means of standardized questionnaires.

Research questions. Is formal structure of family or the quality of communication more important for children's life satisfaction?

Statistical analysis. Statistical analysis included descriptive analyses, the χ^2 test of independence in contingency tables, Fisher's exact test, two samples T-test, one and two way analysis of variance using the NCSS 2007 program. Logistic regression analysis was performed to evaluate the influence of family on life satisfaction of children and prevalence odds ratios with 95%

confidence interval were calculated as measure of association.

Results. Life satisfaction was high for majority of children, it reached two thirds of possible maximum at both of the followed scales (Cantril index, Huebner scale) for the whole sample. Life satisfaction was significantly associated ($p < 0,001$) with age, gender, formal structure of family and quality of communication in family. Children from complete families with easy or very easy communication with both parents had the highest values at both of the followed life satisfaction scales.

Study limitations. Limitations of the study result from the cross-sectional design and data based on self-reports. Both life satisfaction and family were analysed on the basis of selected question categories.

key words:

life satisfaction,
children,
family,
Czech republic

klíčová slova:

životní spokojenost,
děti,
rodina,
Česká republika

Došlo: 15. 12. 2014; L. H., Lékařská fakulta v Hradci Králové, Ústav sociálního lékařství, Šimkova 870, 500 38 Hradec Králové; e-mail: hodacoval@lfhk.cuni.cz

Podpořeno programem PRVOUK P37/09 a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR v rámci projektů č. LG 14042 a č. LG 14043.

PROBLÉM

Velmi významnou roli v životě člověka hraje rodina, která má zásadní vliv na formování osobnosti jednotlivce, ovlivňuje zdraví, životní styl i kvalitu života svých členů (Elgar et al., 2013; Phillips 2012; Provazníková, Csémy, 2013). Rodina je důležitým činitelem v socializaci dítěte, je prostředím, kde se formují základní hodnoty, normy, postoje, vzorce chování, dochází zde k osvojování způsobů komunikace i k procesu identifikace (Možný, 2006; Sobotková, 2012).

Pro vývoj dítěte je ideální přítomnost obou rodičů, nicméně v poslední době je v souvislosti se zdravým vývojem dětí zdůrazňována spíše kvalita rodičovství a partnerského vztahu než formální struktura rodiny (Lacinová, 2012; Sobotková, 2012). Ukazuje se, že negativní vliv na prosperitu dětí, jejich zdraví i životní spokojenost má zejména rodičovský konflikt, a to jak v manželství, tak i po rozvodu (Pavlát 2005, 2012). V této souvislosti je třeba zdůraznit, že ne každý rodičovský konflikt působí na děti negativně. Důležitý je především způsob jeho řešení. Za destruktivní jsou považovány zejména konflikty, které nevedou k vyřešení sporu a které provází hostilní a agresivní komunikace. Konstruktivně řešené konflikty, užívání efektivních postupů a otevřená komunikace v rodině přinášejí spíše výhody, učí vhodným strategiím zvládnutí stresu, posilují resilienci rodiny a osobní identitu jejích členů (Lacinová, 2012; Macek, 2002).

Kvalitní komunikace je ukazatelem rodinné soudržnosti a sociální opory, ovlivňuje kvalitu života i zdraví, zároveň však představuje i významný protektivní faktor v mnoha oblastech života, včetně rizikového chování a sociálně patologických jevů (Currie et al., 2008, 2012; Levin et al., 2012). Během vývojového cyklu rodiny se komunikace v rodině modifikuje a vyvíjí v souladu s vývojovými úkoly rodiny. Kromě verbální konverzace zahrnuje též chování během společně tráveného času, sdílení pocitů i celkový životní styl (Lacinová, 2012).

Jako parametr určující celkovou komunikaci v rodině je často vnímána komunikace dítěte s matkou. Matky mají většinou významně více přímých kontaktů s dětmi, poskytují jim emoční podporu a pro děti obojího pohlaví je jednodušší o svých problémech a pocitech hovořit s matkou (Currie et al., 2012; Kalman et al., 2014; Levin, Currie, 2010). Mezi faktory, které komunikaci mezi matkou a dítětem usnadňují, patří vzájemný interaktivní styl komunikace, kdy se dítě i matka cítí dostatečně svobodní a nebojí se přijít s problémem, dále efektivní neodsuzující naslouchání a vnímání matky jako důvěryhodné (Afifi et al., 2008).

Vztah dítěte a otce je většinou méně důvěrný než vztah a komunikace dítěte s matkou. Otcové se zaměřují spíše na rozvoj cílů a zlepšení dovedností svých dětí (Shearer et al., 2005). Strach z jejich kritiky může komunikaci ovlivňovat zejména v období dospívání, kdy narůstá strach z vlastního selhání (Michalčáková et al., 2010). Nicméně dobrý vztah a snadná komunikace s otcem mají významný vliv na spokojenost a emoční zdraví dětí, otevřená a vřelá komunikace s otcem snižuje u chlapců agresivitu a násilí a u dívek usnadňuje komunikaci a zlepšuje vztahy s chlapci (Currie et al., 2012; Levin, Currie, 2010).

Mezi další významné faktory vedoucí k dobrému fungování rodiny a životní spokojenosti jednotlivých členů patří společně trávení času a dodržování denních rituálů (Elgar et al., 2013; Kalman et al., 2011; Parvizy, Ahmadi, 2009).

Životní spokojenost (life satisfaction) je definována jako vědomé, globální hodnocení vlastního života jako celku (Blatný, 2010). Mezi významné determinanty životní spokojenosti patří věk, pohlaví, zdraví, rodina, škola, sociální vztahy, socioekonomický status (Currie et al., 2012; Hlaváčková et al., 2010; Hodačová, Hlaváčková,

2011; Kalman et al., 2011; Kalman et al., 2014; Levin, Currie, 2010). Životní spokojenost dětí ovlivňují i míra nároků kladených na dítě a schopnost se jim přizpůsobit, schopnost přijímat se a mít se rád, životní události a spiritualita jedince v širokém slova smyslu – celkový životní postoj, transcendence, smysl života, víra, religiozita (Blatný, 2010; Currie et al., 2012; Hodačová, 2008; Hodačová et al., 2011; Kebza, 2005). Celkové hodnocení vlastního života úzce souvisí s rysy osobnosti, sebehodnocením, spokojeností v subjektivně významných oblastech života. Životní spokojenost je v průběhu života v porovnání se spontánními pocity, které se člověku spojují s právě prožívanou zkušeností, poměrně stálá (Kalman et al., 2011). Šťastné dětství je spojováno s rozvojem sociálních kompetencí a vhodných strategií zvládnání, které dítě pozitivně využije i v dospělosti (Elgar et al., 2013).

V adolescenci může úroveň subjektivně vnímané osobní pohody a životní spokojenosti klesat. Období dospívání je považováno za náročné, neboť zde dochází k mnoha změnám v oblasti tělesné, psychické i sociální a jedinec se musí vyrovnat s řadou obtížných situací a specifických požadavků. Dochází k hormonálním změnám, které s sebou nesou změnu emocionality dospívajících, city bývají méně přiměřené a nestálé. Mění se citové vazby k rodičům a kvalita interakce s nimi, narůstají konflikty, objevují se výkyvy v sebehodnocení, mění se vztahy s lidmi. Je to období hledání vlastní identity a pozice ve společnosti (Vágnerová, 2012).

Cílem naší práce bylo detailně analyzovat vztahy mezi vybranými ukazateli rodiny a životní spokojeností u reprezentativního souboru českých dětí.

METODA

Soubor a metoda sběru dat

Data pro naši práci byla získána v rámci studie Světové zdravotnické organizace (WHO) *Health Behaviour in School Aged Children: A WHO Cross National Study* (HBSC). Jedná se o významnou mezinárodní studii, která se zabývá monitorováním zdraví a životního stylu dospívající populace školáků a v širokém sociálním kontextu se snaží porozumět souvislostem, které zdraví mladých lidí ovlivňují. Její metodika vychází z doporučení WHO. Studie probíhá ve čtyřletých intervalech od roku 1983/84, Česká republika se jí účastní od roku 1994.

V naší práci byla použita data od reprezentativního vzorku českých dětí ve věku 11, 13 a 15 let. Soubor tvořilo celkem 4 351 dětí. Chlapců bylo 2 094 (48,1 %), dívek 2 257 (51,9 %). Ve věku 11 let bylo 32,2 % dětí ($n = 1401$), ve věku 13 let 33 % dětí ($n = 1436$) a patnáctiletých bylo 34,3 % ($n = 1494$). Celkem 21 (0,5 %) dětí neuvvedlo věk, ale pro další analýzu tyto děti ze souboru nebyly vyřazeny. Z původního vzorku studie HBSC (4 425 dětí) jsme pro naši analýzu vyřadili děti žijící v dětském domově (10 dětí); děti, které na otázku ohledně hlavního domova odpověděly nejednoznačně (4 děti) a děti, které nepochopily otázku týkající se komunikace s rodiči (60 dětí).

Sběr dat byl proveden v souladu s kritérii, která stanovila mezinárodní koordináční rada projektu. Byl realizován v měsíci červnu 2010 na osmdesáti osmi náhodně vybraných základních školách a víceletých gymnáziích po získání souhlasu ředitelů škol. Žáci vyplňovali dotazníky během jedné vyučovací hodiny za přítomnosti zaškolených osob, schopných podat dětem doplňující vysvětlení. Rodiče dětí byli o výzkumu předem písemně informováni. Podmínkou pro zařazení žáků do studie bylo neodevzdání negativního vyjádření rodičů. Nikdo z oslovených žáků se neodmítl zúčastnit výzkumu.

Nástroje

Dotazník obsahoval celkem 75 položek a pokrýval několik tematicky odlišných domén: základní sociodemografické údaje, stravovací zvyklosti, pohybové aktivity, volnočasové aktivity, návykové chování, rodina, psychosociální adaptace, psychosomatické obtíže, vnímání zdraví, životní spokojenost, úrazy, škola, socioekonomická situace. V naší práci jsme se soustředili na analýzu vybraných ukazatelů životní spokojenosti ve vztahu k formální struktuře rodiny a kvalitě komunikace dětí s rodiči.

Formální strukturu rodiny jsme definovali z položky, ve které děti odpovídaly na otázku, s kým žijí v tzv. hlavním domově. Na výběr měly sedm odpovědí (*vlastní matka, vlastní otec, nevlastní matka, nevlastní otec, babička, děda, dětský domov*) a jednu možnost pro doplnění vlastní odpovědi v případě, že ani jedno z nabízených tvrzení dítěti nevyhovovalo.

Pro analýzu jsme rodinu z hlediska její formální struktury rozdělili do čtyř kategorií:

- v kategorii A byly děti, které uvedly, že žijí s oběma biologickými rodiči,
- v kategorii B děti, které odpověděly, že mají jednoho biologického a jednoho nevlastního rodiče,
- v kategorii C děti, které uvedly, že žijí jen s jedním vlastním rodičem,
- a v kategorii D děti, které odpověděly, že s rodiči nežijí.

Kvalitu komunikace v rodině jsme posuzovali na základě otázky: „Jak snadné je pro tebe hovořit s uvedenými osobami o věcech, které tě opravdu trápí?“ Děti měly možnost u každé osoby odpovídat pomocí pětibodové škály následovně: *velmi snadné, snadné, obtížné, velmi obtížné, nemám takovou osobu*. Kvalitu komunikace v rodině jsme sledovali na základě kvality komunikace s vlastními rodiči. Pokud děti odpověděly, že je pro ně *velmi snadné* nebo *snadné* hovořit s oběma rodiči, zařadili jsme je do kategorie velmi dobrá komunikace. Pokud odpověděly, že je pro ně *velmi snadné* nebo *snadné* hovořit alespoň s jedním rodičem, byly zařazeny do kategorie dobrá komunikace. Pokud odpověděly, že hovořit s rodiči je pro ně *obtížné* nebo *velmi obtížné*, byly zařazeny do kategorie špatná komunikace. Děti mohly uvést i odpověď - *nemám takovou osobu*. Celkem 22 dětí uvedlo, že nemají matku ani otce.

Životní spokojenost jsme hodnotili pomocí Cantrilova indexu a Huebnerovy škály.

Cantrilův index (CÍnd) je položka znázorňující hodnocení života na škále (žebříku) s rozmezím hodnot 0–10, kdy 0 znamená nejhorší možný život a 10 nejlepší život, jaký si děti dovedou představit. Děti měly označit stupeň, kam by v současnosti svůj život umístily. Hodnoty 6 a více znamenají vysokou životní spokojenost (Cantril, 1965; Currie et al., 2012).

Huebnerova škála (HŠ) je škála, která obsahuje 6 podotázek zaměřených na spokojenost se životem (*Jsem spokojen s tím, jak mi věci vycházejí; V mém životě jde vše dobře; Ve svém životě bych chtěl změnit mnoho věcí; Přál bych si mít úplně jiný život; Mám dobrý život; Mám dobrý pocit z věcí, které mě potkávají*). Možné odpovědi se pohybovaly na čtyřbodové škále - *nikdy, zřídka, často, vždy*. Odpovědím na jednotlivé podotázky byly přiděleny body (od *nikdy* 1 bod po *vždy* 4 body). Podotázky tři a čtyři (*Ve svém životě bych chtěl změnit mnoho věcí; Přál bych si mít úplně jiný život*) byly kódovány obráceně (tedy *nikdy* 4 body po *vždy* 1 bod). HŠ dosahovala hodnot v rozmezí 6–24, přičemž vyšší skór znamenal vyšší spokojenost se životem (Huebner, 1991).

Statistická analýza

Statistická analýza dat byla provedena v programu NCSS 9, použity byly metody deskriptivní statistiky, χ^2 test nezávislosti v kontingenční tabulce, Fisherův přesný

test, dvouvýběrový t-test (pro porovnání souboru dle pohlaví), jednofaktorová analýza rozptylu (pro porovnání souboru dle věku a formální struktury rodiny) a dvoufaktorová analýza rozptylu (pro porovnání z hlediska formální struktury rodiny a kvality komunikace). Pro zhodnocení vlivu rodiny na sledované ukazatele byl použit logaritmicko-lineární model a byl počítán OR - odds ratio (poměr šancí) s 95% intervalem spolehlivosti – 95% CI.

VÝSLEDKY

Celkem 68,1 % dětí našeho souboru uvedlo, že žije s oběma biologickými rodiči (rodina A), 13,4 % dětí žilo s jedním vlastním a jedním nevlastním rodičem (rodina B), 15,9 % dětí žilo jen s jedním vlastním rodičem (rodina C) a 2,6 % dětí uvedlo, že s rodiči nežijí (rodina D). Snadnou nebo velmi snadnou komunikaci s oběma rodiči uvedlo 50,1 % (2146) dětí souboru, s jedním rodičem 35,2 % (1506), špatnou komunikaci 14,2 % (607) a oba rodiče nemá 0,5 % (22) dětí (ty byly z následné analýzy vyřazeny).

Kvalitu komunikace statisticky významně ($p < 0,001$; χ^2 test) ovlivňoval věk a pohlaví dětí (ve prospěch mladších dětí a chlapců) i formální struktura rodiny. Velmi dobrou komunikaci uváděly nejčastěji děti z úplných rodin, a to u obou pohlaví i ve všech věkových kategoriích. Pravděpodobnost snadné nebo velmi snadné komunikace s oběma rodiči byla zhruba 2,5 krát častější u dětí žijících v úplné rodině oproti dětem z ostatních typů rodiny (odds ratio (OR) - rodina A/rodina B: OR = 2,48 (95% CI 2,06 – 2,99); rodina A/rodina C: OR = 2,33 (95% CI 1,96 – 2,77); rodina A/rodina D: OR = 2,39 (95% CI 1,55 – 3,69). Všechny vztahy jsou statisticky významné na hladině významnosti $p < 0,001$.

Životní spokojenost dětí jsme hodnotili na základě dvou standardizovaných nástrojů – Cantrilova indexu (CInd) a Huebnerovy škály (HŠ). Vnitřní konzistence HŠ je relativně vysoká (Cronbachovo $\alpha = 0,793$). Každá uvedená metoda dosahuje jiné rozmezí hodnot, nicméně u obou platí, že vyšší hodnoty znamenají větší životní spokojenost. Průměrná hodnota CInd pro celý soubor byla 7,5 (maximum je 10), u HŠ byl průměr 16,7 (maximum je 24). Z hlediska věku nejvyšší hodnoty na obou škálách (CInd i HŠ) vykazovaly jedenáctileté děti (7,8 resp. 17,3), nejnižší děti patnáctileté (7,3 resp. 16,2). Rozdíly mezi jednotlivými věkovými kategoriemi byly statisticky významné ($p < 0,001$; ANOVA) pro CInd i HŠ. Chlapci uváděli statisticky významně vyšší spokojenost ($p < 0,05$ pro CInd a $p < 0,001$ pro HŠ; t-test) než dívky – CInd/HŠ chlapci 7,6/17,1; dívky 7,4/16,4 (t-test). Přehled průměrných hodnot u celého souboru i v kategoriích podle pohlaví a věku je uveden v tab. 1.

Tab. 1 Cantrilův index a Huebnerova škála (průměrné hodnoty)

	Pohlaví		Věk			Celý soubor
	Chlapci	Dívky	11 let	13 let	15 let	
	n = 2011	n = 2188	n = 1331	n = 1394	n = 1456	
Cantrilův index	7,6	7,4	7,8	7,5	7,3	7,5
Směrodatná odchylka	1,7	1,9	1,9	1,9	1,7	1,8
	n = 2007	n = 2178	n = 1334	n = 1384	n = 1451	n = 4185
Huebnerova škála	17,1	16,4	17,3	16,7	16,2	16,7
Směrodatná odchylka	3,4	3,7	3,6	3,6	3,5	3,6

Škály životní spokojenosti jsme následně analyzovali ve vztahu k rodině. Zajímalo nás, jak hodnoty Cantrilova indexu i Huebnerovy škály ovlivňuje formální struktura rodiny a kvalita komunikace v rodině.

Tab. 2 Cantrilův index a Huebnerova škála v rozložení dle formální struktury rodiny (průměry)

	Formální struktura rodiny			
	A	B	C	D
	n = 2879	n = 561	n = 667	n = 92
Cantrilův index	7,7	7,1	7,1	6,8
Směrodatná odchylka	1,7	2	2	2,4
	n = 2864	n = 556	n = 669	n = 96
Huebnerova škála	17,1	15,9	16,1	15,5
Směrodatná odchylka	3,4	3,7	3,9	3,9

Výsledky ukazují, že jak formální struktura rodiny, tak i kvalita komunikace s rodiči mají vliv na obě škály životní spokojenosti dětí (tab. 2 a 3). Průměrné hodnoty CInd i HŠ jsou nejvyšší u dětí žijících v úplné rodině (CInd = 7,7, HŠ = 17,1) a jsou také vyšší než je průměr celého sledovaného souboru. Hodnoty na obou škálách se snižují směrem od úplných po neúplné rodiny, nejnižší jsou u dětí, které s rodiči nežijí (CInd = 6,8; HŠ = 16,1). Rozdíly mezi rodinou A a ostatními typy rodin jsou statisticky významné ($p < 0,001$; ANOVA).

Pro další analýzu vztahů jsme zjištěné hodnoty na škálách HŠ a CInd rozdělili do tří kategorií, na průměrné (průměr $\pm$ SD), podprůměrné (hodnoty menší než průměr $-$ SD) a nadprůměrné (hodnoty větší než průměr $+$ SD). Pro Cantrilův index je průměr celého souboru $7,5 \pm$ SD $-$ 5,7–9,3, dolní interval $<$ 5,7, horní $>$ 9,3. Hodnoty Cantrilova indexu se udávají v celých číslech – dolní interval se pohybuje v rozmezí 0 – 5; průměr v rozmezí 6 – 9 a horní interval je 10. Pro Huebnerovu škálu je průměr celého souboru $16,7 \pm$ SD $-$ 13,1–20,3, dolní interval $<$ 13,1, horní $>$ 20,3. Hodnoty Huebnerovy škály mají odpovědi také v celých číslech, dolní interval našeho souboru má rozmezí 6–13, průměr 14–20, horní interval je v rozmezí 21–24.

Nejčastěji hodnoty v horním indexu obou škál (CInd i HŠ) uváděly děti z rodiny A (14,3 %, resp. 15,5 % dětí), nejméně často u Cantrilova indexu děti z rodiny C (8,5 %) a pro Huebnerovu škálu děti z rodiny D (8,3 %). Naopak v dolním indexu nejméně často uváděly hodnoty u obou škál (CInd/HŠ) děti z rodiny A (11,8 % / 16,3 %) a nejčastěji děti z rodiny D (28,2 % / 29,2 %). Děti žijící v rodinách B, C a D uváděly hodnoty v dolním intervalu CInd/HŠ 1,8 – 2,9 krát/1,9 – 2,1 krát častěji ($p < 0,001$) než děti z rodiny A (Cantrilův index – rodina B/rodina A: OR = 2,13 (95% CI 1,70 – 2,68); C / A: OR = 1,77 (95% CI 1,41 – 2,21); D / A: OR = 2,93 (95% CI 1,84 – 4,66); Huebnerova škála – B / A: OR = 2,13 (95% CI 1,73 – 2,62); C / A: OR = 1,90 (95% CI 1,56 – 2,32); D / A: OR = 2,11 (95% CI 1,35 – 3,31).

Životní spokojenost jsme následně analyzovali z hlediska kvality komunikace v jednotlivých typech rodiny. Analýzu kategorie D rodiny však ve výsledcích neuvádíme. Jedním důvodem je malé množství dětí v souboru (115), z nichž 22 dětí uvedlo, že nemají matku ani otce. Po rozdělení souboru (z hlediska kvality komunikace a jednotlivých indexů životní spokojenosti) v některých podskupinách zůstalo pouze několik jedinců, někdy jeden, někdy nikdo. Výsledky by tedy byly zkreslené. Dalším důvodem je i skutečnost, že děti sice nežijí s rodiči, přesto část z nich uvedla, že s jedním nebo oběma komunikuje snadno nebo velmi snadno. Na základě provedeného šetření není možné zjistit, jaké vztahy v rodině skutečně panují a jaká komunikace skutečně je.

Naše výsledky interpretujeme tak, že komunikace s rodiči významně ovlivňuje životní spokojenost dětí. Děti, které komunikují s oběma rodiči velmi snadno nebo

snadno (kategorie velmi dobrá komunikace) měly hodnoty na obou škálách vyšší než děti, které komunikovaly velmi snadno nebo snadno jen s jedním rodičem (dobrá komunikace), a tyto uváděly vyšší spokojenost než děti, které s rodiči komunikují obtížně nebo velmi obtížně (kategorie špatná komunikace). Rozdíly v jednotlivých typech rodiny byly statisticky významné ($p < 0,05$; ANOVA). Nejvyšší hodnoty na obou sledovaných škálách měly děti z úplných rodin, které uvedly, že komunikace s oběma rodiči je snadná nebo velmi snadná. Hodnoty na obou škálách životní spokojenosti byly statisticky významně vyšší ($p < 0,001$) než hodnoty dětí ve všech ostatních sledovaných kategoriích rodiny. Životní spokojenost dětí se snižovala směrem k dobré a špatné komunikaci v rodině. Děti z neúplných rodin (B a C), které uvedly, že s oběma rodiči komunikují snadno nebo velmi snadno (kategorie velmi dobrá komunikace), měly hodnoty CInd a HŠ významně vyšší ($p < 0,001$) než děti z úplných rodin, které uvedly špatnou komunikaci s rodiči. Také měly vyšší hodnoty na obou škálách než děti z rodiny A, které komunikují snadno nebo velmi snadno jen s jedním rodičem (statisticky významný rozdíl na hladině významnosti $p < 0,05$ byl prokázán pro HŠ). Jednotlivé hodnoty sledovaných škál jsou uvedeny v tab. 3.

Tab. 3 Cantrilův index a Huebnerova škála v rozložení dle kvality komunikace

	A			B			C		
	Komunikace s oběma rodiči								
	velmi dobrá	dobrá	špatná	velmi dobrá	dobrá	špatná	velmi dobrá	dobrá	špatná
	n=1624	n= 814	n= 419	n= 193	n= 302	n= 62	n= 241	n= 321	n= 97
Cantrilův index	8,1	7,4	6,9	7,4	7,1	6,2	7,5	7,1	6,2
SD	1,6	1,6	1,9	1,9	1,9	2	1,9	1,9	2,2
	n=1613	n= 810	n= 420	n= 189	n= 302	n= 63	n= 239	n= 323	n= 98
Huebnerova škála	18	16,3	15,1	16,5	15,9	14,4	17,2	15,9	14
SD	3,1	3,3	3,5	3,5	3,7	3,6	3,5	3,8	4

Děti z rodiny A s velmi dobrou komunikací 3,4 krát / 6,5 krát častěji uvedly hodnoty CInd/HŠ v horním intervalu než děti z rodiny A se špatnou komunikací (OR = 3,38 (95% CI 2,25 – 5,08) $p < 0,001$ /OR = 6,52 (95% CI 3,98 – 10,69) $p < 0,001$); 4,6 krát / 5,5 krát častěji než děti z rodiny B se špatnou komunikací (OR = 4,58 (95% CI 1,51–13,9) $p < 0,01$ /OR = 5,5 (95% CI 1,82–16,66) $p < 0,01$); a 4,3 krát / 8,7 krát častěji než děti z rodiny C se špatnou komunikací (OR = 4,29 (95% CI 1,78–10,34) $p < 0,001$ / OR = 8,71 (95% CI 2,9 – 26,15) $p < 0,001$).

DISKUSE

V naší práci jsme se zaměřili na sledování vztahů mezi formální strukturou rodiny a kvalitou komunikace dětí s rodiči a životní spokojeností u reprezentativního vzorku českých dětí ve věku 11, 13 a 15 let. Jedná se o důležité období života člověka, které zahrnuje první fázi dospívání – prepubertu a pubertu (Langmeier, Krejčířová, 2007). Dochází v něm k významným fyzickým, emočním, psychickým i sociálním změnám, transformuje se vztah k rodičům i k vrstevníkům, formuje se identita a hodnoty, rozvíjí se vzorce chování, které mohou podporovat nebo naopak ohrožovat zdraví (Macek, 2002; Vágnerová, 2012).

Životní spokojenost většiny dětí byla vysoká, pro celý soubor dosahovala na obou sledovaných škálách CInd a HŠ dvou třetin možného maxima. Z našich výsledků vyplývá, že životní spokojenost dětí statisticky významně souvisí s pohlavím, věkem a formální strukturou rodiny. Vyšší hodnoty životní spokojenosti uváděli chlapci, mladší děti a děti z úplné rodiny. Životní spokojenost dětí významně souvisela také s kvalitou komunikace dětí s rodiči, která se na základě našich výsledků jeví jako významnější než formální struktura rodiny.

Na základě mezinárodního srovnání můžeme konstatovat, že v roce 2010 v rámci studie HBSC většina dětí sledovaných zemí uváděla na CInd vysokou spokojenost, tedy hodnoty 6 a více. U českých dětí to bylo 85 %, což ale v rámci mezinárodního srovnání znamenalo umístění až v druhé polovině pořadí ve všech třech sledovaných věkových kategoriích (Currie et al., 2012). Životní spokojenost dětí významně ovlivňuje věk a pohlaví dětí. Dívky a starší děti uváděly nižší hodnoty životní spokojenosti. Tento trend se dlouhodobě nemění (Csémy et al., 2005; Hlaváčková et al., 2013). Naše výsledky podporují i závěry z dalších mezinárodních studií (Currie et al., 2008; Currie et al., 2012; Fröjd et al., 2007; Levin, Currie, 2010). Nižší životní spokojenost starších adolescentů a dívek může souviset se specifiky daného vývojového období, kdy dochází k velkým změnám v tělesné, psychické i sociální oblasti, hledání vlastní identity a pozice ve společnosti, výkyvy v sebehodnocení (Currie et al., 2012; Vágnerová, 2012). Navíc tělesné změny jsou u dívek nápadnější, jejich postoje komplikovanější, dívky jsou častěji nespokojeny se svým vzhledem, jsou citlivější a vnímavější, více se zaměřují na mezilidské vztahy, potřebu porozumění a pomoc druhým, což jim může v dnešní spíše individualisticky zaměřené společnosti přinášet problémy (Currie et al., 2012; Hlaváčková et al., 2010; Rázová, 2013).

Statisticky významná souvislost byla zjištěna mezi životní spokojeností dětí a formální strukturou rodiny. Nejvyšší hodnoty na obou sledovaných škálách životní spokojenosti uváděly děti z úplných rodin a tyto hodnoty byly vyšší než je průměr celého sledovaného souboru. Děti z rodin složených a neúplných byly se životem spokojené méně než děti z rodin úplných, nejnižší hodnoty životní spokojenosti uvedly děti, které s rodiči nežijí. Souvislost mezi formální strukturou rodiny a životní spokojeností a zdravím dětí opakovaně potvrzují výsledky studie HBSC i další studie (Antaramian et al., 2008; Currie et al., 2008, 2012; Fröjd et al., 2007; Hlaváčková et al., 2010; Hlaváčková et al., 2013; Kalman et al., 2011; Krch, Csémy, 2006).

Zdá se tedy, že klasická struktura rodiny je pro české děti stále důležitá a její význam neklesá, ačkoli rodiny s jedním rodičem představují stále častější typ rodiny. V našem souboru přibližně dvě třetiny dětí žily v úplné rodině, 13 % dětí žilo ve složené rodině, 16 % dětí v neúplné rodině a 3 % dětí žilo bez rodičů. Podle údajů Českého statistického úřadu klesá v České republice od roku 1980 počet a podíl úplných rodin a dlouhodobě se zvyšuje podíl rodin neúplných. V úplných rodinách žije v současnosti 1,4 miliónů závislých dětí (78 %) a v rodinách neúplných žije 400 tisíc závislých dětí (tedy zhruba 22 % všech závislých dětí). Většinu (81 %) neúplných rodin (tj. jeden z rodičů s alespoň jedním dítětem) tvoří matky s dětmi (Škrabal, 2013).

Rozvod představuje zlomový okamžik a zásadní změnu pro všechny členy rodiny, narušuje dosavadní vzorce chování, role a vztahy v rodině. Týká se poměrně vysokého počtu českých dětí, přičemž děti jsou v důsledku rozvodu tradičně považovány za nejohroženější členy rodiny. Pro dítě je nejzásadnější změnou po rozvodu příchod nových partnerů rodičů (Bartošová, Slepíčková, 2009). Ve složené rodině je pro dítě komunikace obtížná, dítě nového rodiče vnímá jako někoho, kdo vstoupil mezi ně a vlastního rodiče. Na druhou stranu však dítě dokáže ocenit, co nevlastní rodič zna-

mená pro jeho matku / otce jako partner a často je nová rodina hodnocena lépe než původní (Možný, 2006; Phillips, 2012). Rozvod z hlediska dětské perspektivy nemusí být vždy katastrofou, může být pro dítě i událostí přínosnou a obohacující, obzvláště pokud mu předcházelo emočně náročné období a nejistota. Zvládnutí této situace dítětem je podmíněno komunikací ze strany rodičů a jejich schopností odpovídat na potřeby dítěte, které tato situace s sebou nese (Bartošová, Slepíčková, 2009; Levin, Currie, 2010; Pavlát, 2012, 2013).

Dalším sledovaným parametrem ve vztahu k životní spokojenosti byla kvalita komunikace dětí s rodiči, která je považována za jeden z klíčových elementů fungující rodiny (Currie et al., 2008, 2012; Kalman et al., 2014; Levin et al., 2012). Naše výsledky zaznamenaly statisticky významný vztah mezi komunikací a životní spokojeností. Děti ve všech typech rodiny, které komunikovaly s oběma rodiči velmi snadno nebo snadno, měly hodnoty na obou škálách životní spokojenosti vyšší než děti, které komunikovaly velmi snadno nebo snadno jen s jedním rodičem, a tyto uváděly vyšší spokojenost než děti, které s rodiči komunikovaly obtížně nebo velmi obtížně.

Nejlepší hodnoty všech sledovaných ukazatelů měly děti z úplné rodiny, jejichž komunikace s oběma rodiči je snadná nebo velmi snadná. Naopak nejnižší hodnoty na škálách životní spokojenosti uvedly děti žijící pouze s jedním vlastním rodičem, kde komunikace je špatná. Na důležitost dobré komunikace v rodině ukazuje naše zjištění, že děti ze složených a neúplných rodin, které uvedly, že s oběma rodiči komunikují snadno nebo velmi snadno, měly hodnoty na škálách životní spokojenosti vyšší než děti z úplných rodin, které uvedly, že snadno nebo velmi snadno komunikují pouze s jedním rodičem nebo že s rodiči komunikují obtížně. Na souvislosti mezi komunikací v rodině a životní spokojeností ukazují i další práce (Bakker et al., 2011; Csémy et al., 2005; Currie et al., 2008, 2012; Elgar et al., 2013; Herrenkohl et al., 2012; Hlaváčková et al., 2009; Parvizy, Ahmadi, 2009).

Vliv úplné rodiny na zdraví a životní spokojenost dítěte je jistě významný, nicméně úplná rodina automaticky neznamená její dobré fungování. V poslední době je v souvislosti se zdravým rozvojem dětí zdůrazňována zejména kvalita rodičovství, tedy otevřená a odpovědná komunikace, dobré vztahy, přátelská atmosféra, láska a důvěra, nenásilná, ale dostatečná kontrola ze strany rodičů, pravidelné rozhovory a společně trávený čas (Bakker et al., 2011; Currie et al., 2012; Elgar et al., 2013; Herrenkohl et al., 2012; Phillips, 2012). Naopak časté hádky, křik, nepřátelská atmosféra a trvalé konflikty v rodině jsou pro děti i dospívající stresující a negativně ovlivňují životní spokojenost, subjektivně vnímané zdraví, sebehodnocení, zvyšují riziko psychosomatických problémů, depresivních nálad i chování poškozujícího zdraví dětí a dospívajících (Herrenkohl et al., 2009, 2012; Kiecolt-Glaser et al., 2009; Parvizy, Ahmadi, 2009; Pavlát, 2012). Vysoká míra konfliktů v rodině během adolescence významně zvyšuje riziko depresivních symptomů a rizikového pití i závislosti na alkoholu v dospělosti (Bakker et al., 2011; Herrenkohl et al., 2009). Osobní pohodu a spokojenost dospívajících však ovlivňují i další faktory, např. vztahy s vrstevníky, přáteli a kamarády (Macek, Lacinová, 2012).

Mezi limity naší práce patří skutečnost, že výsledky jsou založeny pouze na subjektivních výpovědích dětí a nelze je tedy objektivně ověřit. Další nevýhodou je průřezový charakter studie. Pro naši práci jsme zvolili sledování vybraných ukazatelů z oblasti rodiny a životní spokojenosti českých dětí. V rámci hodnocení jednotlivých oblastí jsme vycházeli z dotazníku studie HBSC, který i přesto, že je velmi obsáhlý, problematiku sledovaných oblastí zcela nepokrývá (např. z hlediska rodiny nejsou sledovány rodičovské praktiky, rodičovský monitoring, fungování rodiny v širokém kontextu atd.). Také kvalita komunikace dětí s rodiči byla posuzována

pouze na základě jedné otázky, další související faktory nebyly zohledněny, což opět vyplývalo z možností daných dotazníkem. Jsme si také vědomi, že závěry nelze interpretovat jednoduše v lineárním, kauzálním pojetí a že složitost rodinného systému i konceptu životní spokojenosti vyžaduje systémový a vývojový přístup. Přesto se domníváme, že výsledky naší práce jsou významné, zejména s ohledem na možnost mezinárodního srovnání i sledování vývojových trendů. Nicméně další výzkum v této oblasti je jistě nezbytný.

ZÁVĚR

Životní spokojenost většiny dětí byla vysoká, pro celý soubor dosahovala na obou sledovaných škálách CIInd a HŠ dvou třetin možného maxima, statistická významnost byla zjištěna pro věk a pohlaví dětí. Životní spokojenost dětí statisticky významně souvisela také s formální strukturou rodiny a kvalitou komunikace dětí s rodiči, přičemž komunikace se na základě našich výsledků jeví jako významnější než formální struktura rodiny.

Rodiny s dobrou kvalitou komunikace mají více možností vypořádat se s problémy, které období adolescence může přinášet, podporují mladé lidi při řešení stresových situací a chrání je před negativními důsledky mnoha nežádoucích vlivů společnosti. Dobrá komunikace je i protektivním faktorem vůči sociálně patologickým jevům. Rodiče, kteří investují svůj čas do komunikace s dětmi, mohou přispět k jejich lepšímu zdraví a životní spokojenosti a společnost by měla podporovat rodiny ve zlepšování této dovednosti (Currie et al., 2012; Herrenkohl et al., 2012; Phillips 2012; Yingling a Qian 2012). Děti nepotřebují dokonalé rodiče, ale potřebují domov naplněný atmosférou přijetí, odpouštění a bezpodmínečné lásky (Aldort, 2010; Gerhart, 2011; Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2006).

LITERATURA

- Afifi, T. D., Joseph, A., Aldeis, D. (2008): Why can't we just talk about it? Parents' and adolescents' conversations about sex. *Journal of Adolescent Research* 23, 689-721.
- Aldort, N. (2010): Vychováváme děti a rosteme s nimi. Praha, Práh.
- Antaramian, S. P., Huebner, E. S., Valois, R. F. (2008): Adolescent life satisfaction. *Applied Psychology* 57, 112-126.
- Bakker, P. M., Ormel, J., Verhulst, F. C., Oldehinkel, A. J. (2011): Adolescent family adversity and mental health problems: the role of adaptive self-regulation capacities. *Journal of Abnormal Child Psychology* 39, 341-350.
- Bartošová, M., Slepíčková, L. (2009): Složené rodiny a perspektiva dětských aktérů. *Sociální studia* 6, 73-90.
- Blatný, M. (2010): Osobní pohoda. In: Blatný, M. (Ed.), *Psychologie osobnosti: hlavní témata, současné přístupy*. Praha, Grada.
- Cantril, H. (1965): *The pattern of human concern*. New Brunswick, Rutgers University Press.
- Csémy, L., Krch, F. D., Provazníková, H., Rážová, J., Sovinová, H. (2005): Životní styl a zdraví českých školáků: z výsledků mezinárodní srovnávací studie Světové zdravotnické organizace. Praha, Psychiatrické centrum.
- Currie, C., Gabhainn, S. N., Godeau, E., Roberts, C., Smith, R., Currie, D. et al. (2008): *Inequalities in young people's health: health behaviour in school-aged children international report from the 2005/2006 survey*. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe.
- Currie, C., Zanotti, C., Morgan, A., Currie, C., Looze, M., Roberts, C. et al. (2012): *Social determinants of health and well-being among young people: health behaviour in school-aged children (HBSC) study: international report from the 2009/2010 survey*. Copenhagen, WHO Regional Office for Europe.
- Elgar, F. J., Craig, W., Trites, S. J. (2013): Family dinners, communication, and mental health in Canadian adolescents. *Journal of Adolescent Health* 52, 433-438.
- Fröjd, S., Kaltiala-Heino, R., Rimpelä, M. (2007): The association of parental monitoring and family structure with diverse maladjustment outcomes in middle adolescent boys and girls. *Nordic Journal of Psychiatry* 61, 296-303.

- Gerhart, S. (2011): *Sobecká společnost: jak jsme se zapomněli navzájem milovat a místo toho vyděláváme peníze*. Praha, Beta.
- Herrenkohl, T. I., Kosterman, R., Hawkins, J. D., Mason, W. A. (2009): Effects of growth in family conflict in adolescence on adult depressive symptoms: Mediating and moderating effects of stress and schol bonding. *Journal of Adolescent Health* 44, 146-52.
- Herrenkohl, T., Lee, J. O., Kosterman, R., Hawkins, J. D. (2012): Family influences related to adult substance use and mental health problems: A developmental analysis of child and adolescent predictors. *Journal of Adolescent Health* 51, 129-135.
- Hlaváčková, E., Hodačová, L., Čermáková, E. (2013): Životní spokojenost a její determinanty. In: Kalman, M. a kol., *Zdraví a životní styl dětí a školáků*. Olomouc, Univerzita v Olomouci, 47-65.
- Hlaváčková, E., Hodačová, L., Csémy, L., Šmejkalová, J., Čermáková, E. (2010): Kvalita života českých dětí. *Československá psychologie* 54, 138-146.
- Hlaváčková, E., Hodačová, L., Csémy, L., Šmejkalová, J., Čermáková, E. (2009): Životní spokojenost českých dětí jako významný koncept ovlivňující zdraví. *Kontakt* 11, 149-155.
- Hodačová, L. (2008): Změny ve vnímání a prožívání spirituality u lidí, kteří prožili traumatickou událost (kvalitativní šetření). In: Mareš, J. a kol., *Kvalita života u dětí a dospívajících III*. Brno, MSD, 219-235.
- Hodačová, L., Hlaváčková, E. (2011): Sledování životní spokojenosti u českých dětí. In: Szárazová, M., Kavcová, E. (Eds.), *Výskum v nelekárských študijných programech*. Martin, Univerzita Komenského, 73-82.
- Hodačová, L., Hlaváčková, E., Csémy, L., Šmejkalová, J., Čermáková, E. (2011): Sociální vztahy jako důležitý faktor kvality života dětí. *Československá psychologie* 55, 1-12.
- Huebner, E. S. (1991): Initial development of the students' life satisfaction scale. *School Psychology International* 12, 231-240.
- Kalman, M., Sigmund, E., Sigmundová, D., Hamřík, Z., Beneš, L., Benešová, D. et al. (2011): *Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků*. Olomouc, Univerzita Palackého.
- Kalman, M., Sigmundová, D., Vokáčová, J., Ivanová, K., Hlaváčková, E., Hodačová, L. et al. (2014): O sociálních determinantech zdraví dětí a školáků. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci.
- Kebza, V. (2005): *Psychosociální determinanty zdraví*. Praha, Academia.
- Kiecolt-Glaser, J. K., Goin J., Hantsoo, L. (2010): Close relationships, inflammation and health. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews* 35, 33-38.
- Krch, F. D., Csémy, L. (2006): Rodinná struktura a životní styl českých dětí. *Praktický lékař* 86, 676-679.
- Lacinová, L. (2012): Konflikty v manželství a partnerství. *Psychologie pro praxi* 3-4, 9-23.
- Langmeier, J., Krejčířová, D. (2008): *Vývojová psychologie*. Praha, Grada.
- Levin, K. A., Currie, C. (2010): Family structure, mother-child communication, father-child communication, and adolescent life satisfaction: A cross-sectional multilevel analysis. *Health Education Research* 110, 152-168.
- Levin, K. A., Dallago, L., Currie, C. (2012): The association between adolescent life satisfaction, family structure, family affluence and gender differences in parent-child communication. *Social Indicators Research* 106, 287-305.
- Macek, P. (2002): Adolescence a čeští dospívající na přelomu století. In: Smékal, V., Macek, P. (Eds.), *Utváření a vývoj osobnosti. Psychologické, sociální a pedagogické aspekty*. Brno, Barrister & Principal, 113-128.
- Macek, P., Lacinová, L. (2012): *Vztahy v dospívání*. Brno, Barrister & Principal.
- Michalčáková, R., Lacinová, L., Bouša, O., Kotková, M. (2010): Strachy a citová vazba k rodičům v období rané adolescence. *E-psychologie [online]* 4, 1, 16-29, [Vyhledáno 13. 2. 2015 na <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1354116996.pdf>].
- Ministerstvo práce a sociálních věcí (2006): 28. zasedání konference evropských ministrů rodin. [Vyhledáno 25. 3. 2014 na http://www.mpsv.cz/files/clanky/2993/Lisabon_2006.pdf].
- Možný, I. (2006): *Rodina a společnost*. Praha, Sociologické nakladatelství. Studijní texty.
- Parvizy, S., Ahmadi, F. (2009): A qualitative study on adolescence, health and family. *Mental Health in Family Medicine* 6, 163-172.
- Pavlát, J. (2005): Děti v rozvodových sporech: Severoamerické studie 1980-2001. *Československá psychologie* 49, 422-431.
- Pavlát, J. (2012): Děti po rozvodu svých rodičů – souhrn anglofonních a našich prací. *Československá psychologie* 56, 221-231.
- Pavlát, J. (2013): Rodiče po rozvodu – přehled literatury o porozvodové adaptaci. *Československá psychologie* 57, 179-189.
- Phillips, T. (2012): The influence of family structure vs. family climate on adolescent well-being. *Child and Adolescent Social Work Journal* 29, 103-110.

- Provazníková, H., Csémy, L. (2013): Dítě a jeho sociální prostředí. In: Kalman, M. a kol., Zdraví a životní styl dětí a školáků. Olomouc, Univerzita v Olomouci, 21-33.
- Rážová, J. (2013): Výživa – spotřeba potravin a stravovací zvyklosti českých dětí. In: Kalman, M. a kol., Zdraví a životní styl dětí a školáků. Olomouc, Univerzita v Olomouci, 99-122.
- Shearer, C. L., Crouter, A. C., McHale, S. M. (2005): Parents' perceptions of changes in mother-child and father-child relationships during adolescence. *Journal of Adolescent Research* 20, 662-684.
- Sobotková, I. (2012): Psychologie rodiny. 3. přeprac. vyd. Praha, Portál.
- Škrabal, J.: Jaké je složení domácností v ČR? In: ČSU [online]. Praha, Český statistický úřad. [Vyhledáno 1. 4. 2014 na http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/jake_je_slozeni_domacnosti_v_cr20130307].
- Vágnerová, M. (2012): Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Praha, Karolinum.
- Yingling, F., Qian, Ch. (2012): Family functioning as a mediator between neighborhood conditions and children's health: Evidence from national survey in United States. *Social Science & Medicine* 74, 1939-1947.

SOUHRN

Cíle. Cílem naší práce bylo detailně analyzovat vztahy mezi vybranými ukazateli rodiny a životní spokojeností u reprezentativního souboru českých dětí.

Vzorek a metodika. Sledovaný soubor činil 4 351 dětí ve věku 11, 13 a 15 let z 88 náhodně vybraných škol České republiky. Data byla získána

v rámci mezinárodní studie „The Health Behaviour in School-aged Children: A WHO Cross National Study“ (HBSC) v červnu roku 2010 prostřednictvím standardizovaného dotazníku.

Výzkumné otázky. Je pro životní spokojenost dětí důležitá spíše formální struktura rodiny nebo kvalita komunikace s rodiči?

Statistická analýza. Statistická analýza dat byla provedena v programu NCSS 9, použity byly metody deskriptivní statistiky, χ^2 test nezávislosti v kontingenční tabulce, Fisherův přesný test, dvouvýběrový T-test, jedno- a dvoufaktorová analýza rozptylu. Pro zhodnocení vlivu rodiny na sledované ukazatele byl použit logaritmicko-lineární model a byl počítán OR (odds ratio) s 95% intervalem spolehlivosti (95% CI).

Výsledky. Životní spokojenost většiny dětí byla vysoká, pro celý soubor dosahovala dvou třetin možného maxima na obou sledovaných škálách (Cantrilův index, Huebnerova škála). Věk, pohlaví, formální struktura rodiny a kvalita komunikace dětí s rodiči statisticky významně ($p < 0,001$) ovlivňovaly životní spokojenost dětí. Nejvyšší hodnoty na obou sledovaných škálách měly děti z úplných rodin, které uvedly, že komunikace s oběma rodiči je snadná nebo velmi snadná. Děti z rodin složených a neúplných, které uvedly, že s oběma rodiči komunikují snadno nebo velmi snadno, měly hodnoty na sledovaných škálách životní spokojenosti významně vyšší než děti z rodin úplných, které komunikují snadno jen s jedním rodičem nebo kde komunikace s rodiči je špatná.

Limity studie. Limity studie vyplývají z jejího průřezového charakteru a skutečnosti, že životní spokojenost i rodina byly analyzovány na základě vybraných kategorií otázek a subjektivních výpovědí dětí.

Copyright of Ceskoslovenska Psychologie is the property of Institute of Psychology of the Academy of Sciences and its content may not be copied or emailed to multiple sites or posted to a listserv without the copyright holder's express written permission. However, users may print, download, or email articles for individual use.